

In het landelijke D66-verkiezingsprogramma 2017–2021 staat het volgende over constitutionele toetsing:

‘D66 wil de democratische controle moderniseren. Rechteren moeten de bevoegdheid krijgen om wetten te toetsen aan de Grondwet, zodat de controle op de macht beter gespreid is en individuele rechten beter beschermd zijn. Als deze zogenaamde constitutionele toetsing is ingevoerd met waarborgen voor de zorgvuldigheid van wetgeving, kan de indirect gekozen Eerste Kamer worden afgeschaft.’

D66 laat in het verkiezingsprogramma veel ruimte open voor een nadere invulling van constitutionele toetsing. Naar onze mening moet hierbij ook gepleit worden voor een op te richten constitutioneel hof. Een amendement om het D66-verkiezingsprogramma op dit punt aan te passen, werd door het congres verworpen. Mede op grond van het argument dat de bestaande (reguliere) rechterlijke macht deze grondrechtelijke controle ook ‘effectief’ kan uitoefenen. Maar zoals hierboven al uiteengezet, heeft een constitutioneel hof in beginsel een andere taak dan de reeds bestaande rechterlijke macht. Een constitutioneel hof kan immers wetgeving naast grondrechten en mensenrechten leggen, zonder dat hiervoor een geschil aanhangig hoeft te worden gemaakt. Daarmee is de controle van een constitutioneel hof niet te vergelijken met de reeds bestaande rechterlijke controle en is het oprichten van een constitutioneel hof bij opheffing van het toetsingsverbod wenselijk.

‘De controle van een constitutioneel hof is niet te vergelijken met de reeds bestaande rechterlijke controle’

Een bekend citaat van Winston Churchill luidt: ‘Democracy isn’t perfect, I just don’t know a better system.’ Dit betekent echter niet dat we niet zouden moeten streven naar een perfect systeem. Het best denkbare systeem is op dit moment niet de ‘democratie van de meerderheid’ maar de democratische rechtsstaat, waarin de meerderheid een beslissende factor is, maar waarin ook rekening wordt gehouden met de belangen van minderheden. Met invoering van de mogelijkheid tot toetsing van wetten aan de Grondwet en oprichting van een constitutioneel hof versterken we de democratische rechtsstaat. Wij, democraten, kunnen hier alleen maar voorstander van zijn.

Bas Wallage (@baswallage) en Georg-Pieter Andela (@gpandela) zijn bestuursleden van de D66-thema-afdeling Democratie & Rechtsstaat.

SOCIAAL-LIBERAAL IN HET BUITENLAND

Sociaal-liberalen kijken met open blik over grenzen heen. Ons streven naar vrijheid voor ieder individu houdt niet op bij de landsgrenzen. Maar wat betekent ‘sociaal-liberaal’ in de context van een ander land, andere cultuur en ander politiek systeem? Met welke dilemma’s of uitdagingen worden sociaal-liberalen in een ander land geconfronteerd?

Sociaal-liberaal in ...

Irak

Irak

Kansen voor een seculiere politiek

Sinds de val van Saddam Hoessein is de Irakese politiek verdeeld langs etnische en religieuze lijnen. Maar in de aanloop naar de parlementsverkiezingen van volgend jaar groeit de steun voor een seculiere en liberale politiek.

door Wibo Schepel

HET STANDBEELD van Saddam Hoessein dat ooit de ingang sierde, is van zijn sokkel verdwenen. Maar verder is het vliegveld van de Irakese havenstad Basra nauwelijks veranderd. Alle door de censuur van de Baath-partij goedgekeurde kunst hangt er bijvoorbeeld nog. Zo ademt deze omgeving de sfeer van een zelfverzekerde seculiere Arabische natie, zich bewust van het culturele erfgoed en vol vertrouwen in de toekomst. Terwijl tegelijkertijd duidelijk is dat dit de restanten zijn van een wereld die niet meer bestaat.

Als ik de schilderijen beter bekijk, valt me op hoezeer de huidige generatie vrouwen afwijkt van het ideaalbeeld van dertig jaar geleden. Vormeloze zwarte gewaden hebben de strakke jurken van weleer verdrongen en losse lokken worden tegenwoordig onder hoofddoekjes verborgen. Ik raak aan de praat met een man die in de jaren tachtig het regime van Saddam is ontvlucht en nu voor het eerst zijn vaderland weer bezoekt. Irak is een vreemd land voor hem geworden. 'Vroeger bepaalden dames in minirok het straatbeeld hier', zegt hij. 'Mensen vanuit de hele regio kwamen naar Basra om een weekendje te stappen.' Nu is alcohol verboden en draait alles om religie. Hoe kon een modern land in enkele decennia zo veranderen?

'Hoe kon een modern land in enkele decennia zo veranderen?'

VOOR MIJN WERK reis ik dagelijks door de omgeving van de zuidelijke havenstad Basra. Door het 5 centimeter dikke glas van mijn gepantserde Toyota zie ik een vernietigd landschap aan mij voorbijtrekken dat vol ligt met kapotgeschoten tanks, niet-ontplofte vliegtuigbommen en mijnenvelden. Ik doorkruis het gebied waar in 1991 honderdduizend Irakezen de dood in werden gejaagd. Tijdens de bombardementen die vooraf gingen aan operatie Desert Storm wierpen de Amerikanen elke dag bijna evenveel ton aan bommen op de Irakezen als tijdens de Tweede Wereldoorlog op Duitsland.

Maar waar ons buurland na de oorlog door middel van miljoenen dollars aan Marshallhulp zijn infrastructuur weer heeft kunnen opbouwen, kreeg Irak nog twaalf jaar VN-sancties te verduren. Het Verdrag van Versailles lijkt er niets bij. In 1996 bleken al een half miljoen kinderen gestorven te zijn door het verbod op de invoer van medicijnen dat door de Verenigde Naties was uitgevaardigd. Hoe kon een organisatie die de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens opstelde sancties opleggen die kinderen toegang tot goede zorg ontnemen, en daarmee het recht op leven? Door de sancties veranderde Irak van het land met de hoogste levensstandaard van het Midden-Oosten in een derdewereldland, een paar jaar verwijderd van de Middeleeuwen. De gevolgen zijn bekend: de bevolking raakte geïsoleerd van de rest van de wereld en daardoor steeds verder in zichzelf gekeerd. Waar rationele hoop verdwijnt, beleeft religie een oncontroleerbare opleving.

Zo zie je in het sjiitische zuiden van Irak op iedere staathoek Imam Hoessein. Overal zie je vlaggen, autostickers en monumenten met zijn iconische portret. Vaak vergezeld van de afbeelding van een bebloed zwaard, zodat niemand zal vergeten dat de kleinzoon van de profeet Mohammed hier 1.337 jaar geleden door soennieten werd onthoofd. Dat deze moord nog altijd actueel is, blijkt ook uit de spandoeken die overal langs de weg hangen met foto's van hedendaagse martelaren: de sjiitische vrijwilligers die in de strijd tegen IS zijn omgekomen. Volgens schattingen zijn er sinds 2003 al zo'n 50.000 Irakezen bij dit conflict om het leven gekomen.

MET DE VERDWIJNING van Saddam en de invoering van de democratie hoopten de meeste Irakezen dat ze een vreedzame toekomst tegemoet zouden gaan. Helaas werd Irak meegesleurd in het regionale sektarische conflict en raakte de politiek langs etnische en religieuze lijnen verdeeld. Sindsdien is het door Iran gesteunde sjiitische blok aan de macht, terwijl het door Saudi-Arabië gesteunde soennitische blok hevig gefrustreerd is dat het zijn historische leidende positie heeft verloren. In een dergelijk gepolariseerd politiek landschap lijkt er weinig plaats te zijn voor seculiere liberale politici. Toch kent Irak wel degelijk

een liberale traditie en zijn er ook nu verschillende liberale parlementariërs die kiezers aan zich weten te binden. Met de landelijke verkiezingen van 2018 op komst is het de vraag of een seculiere politiek in Irak toekomst heeft.

Bij de laatste verkiezingen in 2013 kreeg de Civil Democratic Alliance, waarin de Irakese liberalen zijn verenigd, 240.000 stemmen. Door het districtenstelsel is het voor kleine partijen lastig om zetels te bemachtigen. Maar aangezien hun aanhang grotendeels uit het progressievere Bagdad komt, wisten ze toch drie van de 328 zetels te veroveren. De parlementariërs hebben het niet gemakkelijk. De bekendste van hen, Mithal al-Alusi, is zeker niet bang om zijn mening te geven. In een interview stelde hij onlangs dat de overeenkomst tussen de huidige religieuze extremisten en de voormalige leden van de nationalistische Baathpartij is dat beiden fascisten zijn. Dat de vrijheid van meningsuiting niet zonder gevaar is, blijkt uit het feit dat hij ternauwernood een aanslag met een autobom heeft overleefd. Zijn twee zoontjes en zijn bodyguard kwamen om het leven.

Een ander seculier liberaal kamerlid is Faiq Al Sheikh Ali. Hij werd vooral bekend door zijn reactie op de poging om alcohol in heel Irak te verbieden. 'De leiders van Irak doen net alsof ze religieus zijn maar verdienen in werkelijkheid hun geld met prostitutie, casino's en drugsverkoop', aldus de zelfverklaarde Super Sheikh. 'Door het verbod op alcohol proberen ze hun marktaandeel in de illegale verkoop van alcohol en drugs te vergroten.'

ONDANKS DEZE DAPPERE uitspraken is het moeilijk voor de kleine liberale fractie om concrete resultaten te boeken. Ook helpt het niet dat alle pogingen om Irak om te vormen tot een federatie maar niet van de grond komen. Als het land in een

Koerdisch, sjjiitisch en soennitisch deel wordt opgedeeld, kunnen daarmee de religieuze tegenstellingen worden gepacificeerd. Dan bestaat de kans om binnen die drie afzonderlijke staten ruimte te creëren voor een seculiere politiek. In de praktijk blijkt de politieke wil van de centrale overheid om macht en geld over te dragen aan de regio's echter niet aanwezig te zijn. Toch zijn er andere ontwikkelingen die de hoop op een seculiere politiek vergroten.

Het sjjiitische blok is namelijk ook geen echte eenheid, maar bestaat uit verschillende partijen. Zolang de strijd tegen IS voortduurt, hebben ze nog één duidelijke tegenstander. Maar het is de vraag wat er gebeurt nadat Mosul gevallen is. Door de lage olieprijs loopt de overheid veel inkomsten mis en moet er aldoor bezuinigd worden. Daardoor groeit de publieke verontwaardiging over de corruptie van de overheid. Oud-premier Maliki staat voor velen symbool voor deze corruptie. Onder zijn leiding zouden er miljarden dollars overheids-geld zijn verdwenen en verzwakte het Irakese leger zodanig dat IS gemakkelijk een groot deel van het land kon innemen. Toch probeert zijn partij, die nog altijd de grootste is binnen het sjjiitische blok, hem weer naar voren te schuiven. Zijn grootste opponent, de sjjiitische geestelijke Sadr, heeft juist van de strijd tegen corruptie zijn belangrijkste speerpunt gemaakt. Zijn beweging kreeg vorig jaar wereldwijde bekendheid toen zijn volgelingen de Groene Zone bezetten. Het is moeilijk voor te stellen dat Sadr de nominatie van Maliki zal ondersteunen. Door deze ontwikkelingen ontstaan er langzaam scheuren in het sjjiitische blok en worden andere coalities mogelijk. Tijdens de door Sadr georganiseerde protesten tegen corruptie werkte hij al geregeld samen met seculiere partijen. Het is goed mogelijk dat die trend doorzet in de aanloop naar de verkiezingen in 2018.

‘Een groeiend deel van de Irakese bevolking ondersteunt de vorming van een seculiere democratie’

Deze trend wordt ook onderschreven door het nieuws dat Salim al-Jibouri, voorzitter van het Irakese parlement, een nieuwe partij wil oprichten. Dit is vooral interessant omdat dit een seculiere partij betreft, terwijl Salim al-Jibouri een van de meest prominente soennitische politici is. In een verklaring stelt hij dat de religieuze politiek op zijn retour is en het land de richting van een seculiere democratie zal inslaan. Hoewel critici Salim al-Jibouri ervan verdenken dat hij deze draai alleen heeft gemaakt om er electoraal munt uit te slaan, blijft het interessant dat er meer seculiere partijen in Irak ontstaan. Dit gebeurt namelijk alleen omdat een groeiend deel van de Irakese bevolking de vorming van een seculiere democratie ondersteunt.

MET MIJN NEDERLANDSE blik zie ik vooral de voordelen van het ontstaan van een sterker seculier blok in het Irakese parlement. Vooral als dat leidt tot een politiek die wordt gestuurd door

praktische oplossingen en zo weinig mogelijk door grote ideologische verhalen. Dat gebeurt in Irak immers al genoeg en dat komt de stabiliteit van de politiek, maar ook de positie van vrouwen, christenen en jezidi's niet ten goede. Een kritische blik op grote verhalen, zoals we die van D66 gewend zijn, kan in Irak van grote betekenis zijn. Het zou dan ook mooi zijn als Irak wordt toegevoegd aan de lijst met landen die in aanmerking komen voor steun van de Stichting Internationaal Democratisch Initiatief (IDI) van D66. Het inrichten van andermans staat vraagt echter niet alleen om je eigen idealen, maar vooral om die van de mensen die er wonen. Juist daarom is het zo hoopgevend dat het ideaal van een seculiere democratie door steeds meer Irakezen wordt ondersteund.

Wibo Schepel (@WiboSchepel) werkt als projectmanager voor Shell aan de wederopbouw van de olie- en gasindustrie in de Irakese havenstad Basra.